

Kämpersviks hamn

Arkeologisk utredning
Tanum-Kämperöd 1:3 och Kämpersvik 1:2, Tanum socken, Tanum kommun

Per Falkenström

Kämpersviks hamn

Arkeologisk utredning

Tanums socken, Tanum-Kämperöd 1:3 och Kämpersvik 1:2

Bohusläns museum

RAPPORT 2007:12

ISSN 1650-3368

Manusförfattare Per Falkenström

Layout och grafisk design Pia Hansson (omslag), Pia Claesson, Gabriella Kalmar (inlaga)

Vetenskaplig granskning Niklas Ytterberg

Redigering Gabriella Kalmar

Illustration på titelsida Östra delen av utredningsområdet från sydöst. Foto: Per Falkenström

Tryck Märjan, Uddevalla 2007

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket medgivande 90.8012

Kartor godkända från sekretessynpunkt för spridning Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

BOHUSLÄNS MUSEUM

Museigatan 1, Box 403, 451 19 Uddevalla

tel 0522-656500, fax 0522-656505

www.bohusmus.se

Innehåll

SAMMANFATTNING	5
BAKGRUND ..	5
LANDSKAPSBILD.....	5
NATURLANDSKAP	5
FORNLÄMNINGSMILJÖ	7
HISTORISKT KÄLLMATERIAL	7
METODIK	8
RESULTAT	8
RESULTAT GENTEMOT UNDERSÖKNINGSPLANEN	10
MATERIALETS POTENTIAL	10
SLUTSATSER SAMT ÅTGÄRDSFÖRSLAG	12
REFERENSER	14
ÖTRYCKTA KÄLLOR	14
TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	15
FIGURFÖRTECKNING	16
BILAGOR	16

Figur 1. Utsnitt ur GSD-Röda kartan/Fastighetskartan med platsen för undersökningen markerad. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

Sammanfattning

Med anledning av upprättandet av en detaljplan vid Kämpersvik söder om Grebbestad har Bohusläns museum gjort en arkeologisk utredning. Uppdragsgivare var Kämpersviks hamn AB.

Utredningsområdet var 117 000 m² stort och kantades av tämligen branta skogsbeklädda bergssluttningar. Däremellan förekom huvudsakligen åker- och ängsmark.

Historiska kartor visar att det på platsen har legat en gård sedan åtminstone slutet av 1700-talet, den registrerade gårdstomten Tanum 1568. Härifrån har även flera stenåldersfynd tillvaratagits. På platsen står i dag flera hus med tillhörande byggnader.

Området inventerades översiktligt. Därefter grävdes sökschakt med hjälp av maskin. I mer svårtillgänglig terräng grävdes enstaka provgropar. Bearbetad flinta observerades i några provgropar i anslutning till en sedan tidigare registrerad boplats (Tanum 1570). I schakten framkom lämningar som huvudsakligen tros ha tillkommit under senare tid.

Längst i nordväst fanns det registrerade gravar i form av rösen samt en rest sten (Tanum 758:1–4). I ett intilliggande schakt noterades åtminstone en stenpackning som avvek från den naturliga moränen.

Om det blir aktuellt med fortsatt exploatering i anslutning till gravarna anser Bohusläns museum att Tanum 758 skall förundersökas. Beträffande fynden i sökschakten kan de inte knytas till någon ny fornlämning. Däremot kvarstår skydd för boplatsen (Tanum 1570), eventuellt också gårdstomten (Tanum 1568) i utredningsområdets södra del.

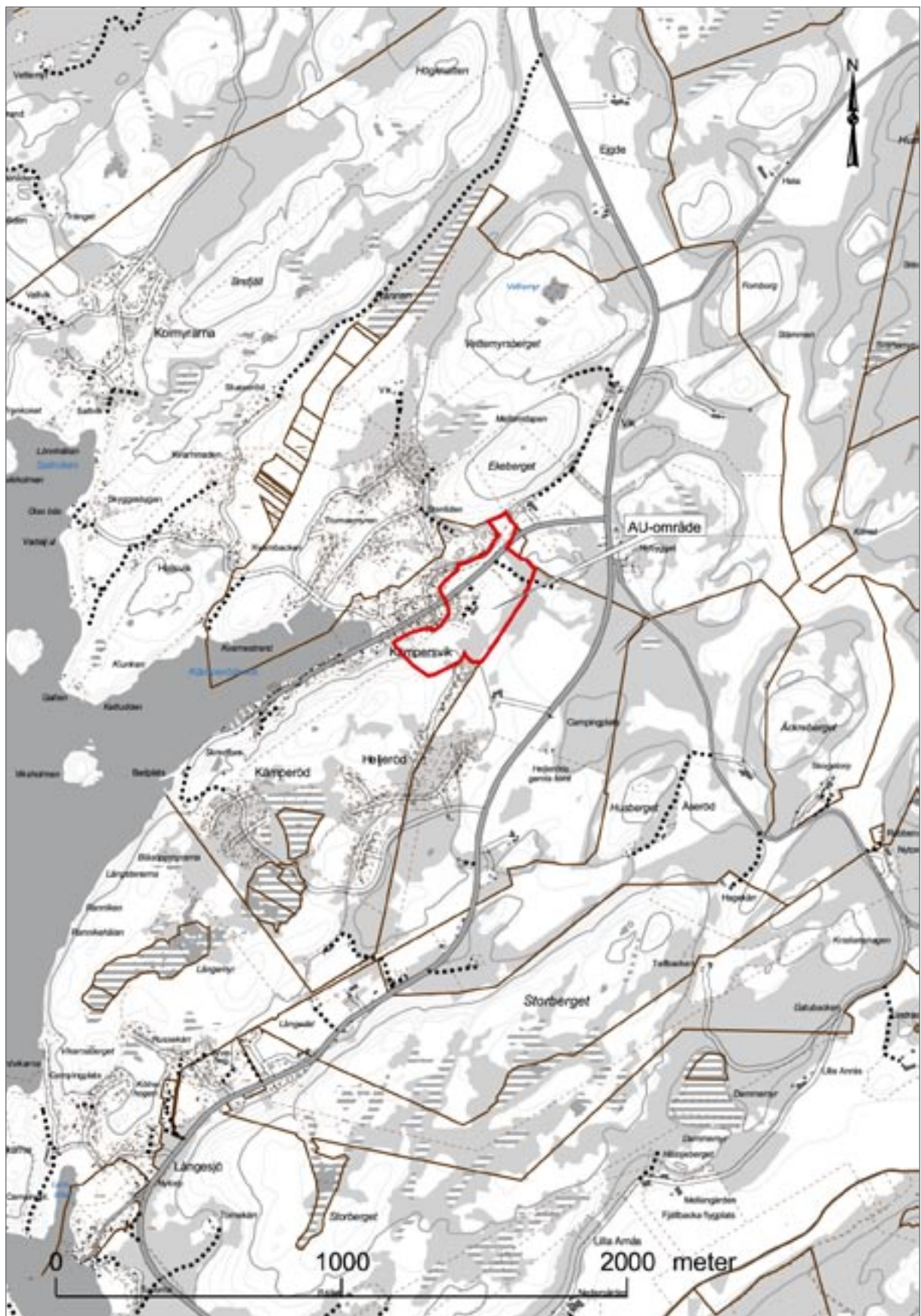
Bakgrund

Inför upprättandet av en detaljplan vid Kämpersvik utanför Grebbestad har Bohusläns museum gjort en arkeologisk utredning (figur 1 och 2). Uppdragsgivare var Kämpersviks hamn AB. Syftet med den arkeologiska utredningen var att se om okända fornlämningar inom området för detaljplanen berördes. I enlighet med Länsstyrelsens beslut (dnr 431-17688-2006) genomfördes utredningen i slutet av juni 2006.

Landskapsbild

Naturlandskap

Utredningsområdet sträcker sig huvudsakligen i sydvästlig–nordostlig riktning. De öppna ytorna kantas av tämligen branta skogsbeklädda bergssluttningar. Den södra delen består nästan uteslutande av kalt berg. Mot norr sluttar marken

Figur 2. Utsnitt ur GSD-Fastighets kartan, blad 9027, med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:20 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

ned mot en gammal åker som ligger på ömse sidor om vägen, vilken sträcker sig ner mot Kämpersviks hamn. Åkermarken genomskärs av flera diken. Här förekommer relativt hög och tät vegetation, särskilt på de lägre nivåerna. Längs den norra åkerkanten rinner en bäck och på andra sidan har marken jämnats ut till en fotbollsplan, varmed schaktmassor tagits från en nordsluttning intill den norra bergskanten. Utredningsområdets nordvästra del ligger på andra sidan den väg som sträcker sig genom samhället (figur 4).

Figur 4. Östra delen av utredningsområdet som omfattar delar av bytomten (Tanum 1568) och boplatsen (Tanum 1570). Foto från nordväst: Per Falkenström.

Fornlämningssmiljö

I utredningsområdets västra del finns det en gårdstomt (Tanum 1568) i omedelbar anslutning till dagens bebyggelse (figur 3). På tomten har man även hittat fynd från i huvudsak neolitisk tid: en spjutspets av flinta, en mejsel av grönsten samt en skafthålsyx (FMIS).

Boplatsen (Tanum 1569) i den sydöstra delen av utredningsområdet ligger i skogsmark. Strax söder om undersökningsområdet finns ytterligare en boplats (Tanum 1570) som ligger strax söder om utredningsområdet. I den nordvästra delen av utredningsområdet finns också en rest sten (Tanum 758:1), två stenläggningar (Tanum 758:2-3) samt en hög (Tanum 758:4) registrerad (figur 3).

Historiskt källmaterial

Kämpersvik har inte genomgått några större förändringar sedan 1930-talet (ekonomisk karta 1939). Enstaka hus finns angivna på kartor från slutet av 1700-talet och därmed är samhället, så som vi känner Kämpersvik i dag, inte

Figur 3. Översikt över utredningsområdet med registrerade fornlämningar markerade. skala 1:10 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

Figur 5. Norra delen av utredningsområdet med registrerade gravar (Tanum 758:1-4). Foto från nordöst: Per Falkenström.

särskilt gammalt. Bebyggelsen liknar inte de kustsamhällen vars framväxt kännetecknas av mer godtyckligt placerade tomter under en längre tid (Tanums kulturnämnd 1984:136f). Enligt FMIS har den registrerade gårdstomten (Tanum 1568) anor från 1600-talet. På denna plats har man under de senaste decennierna uppfört nya hus.

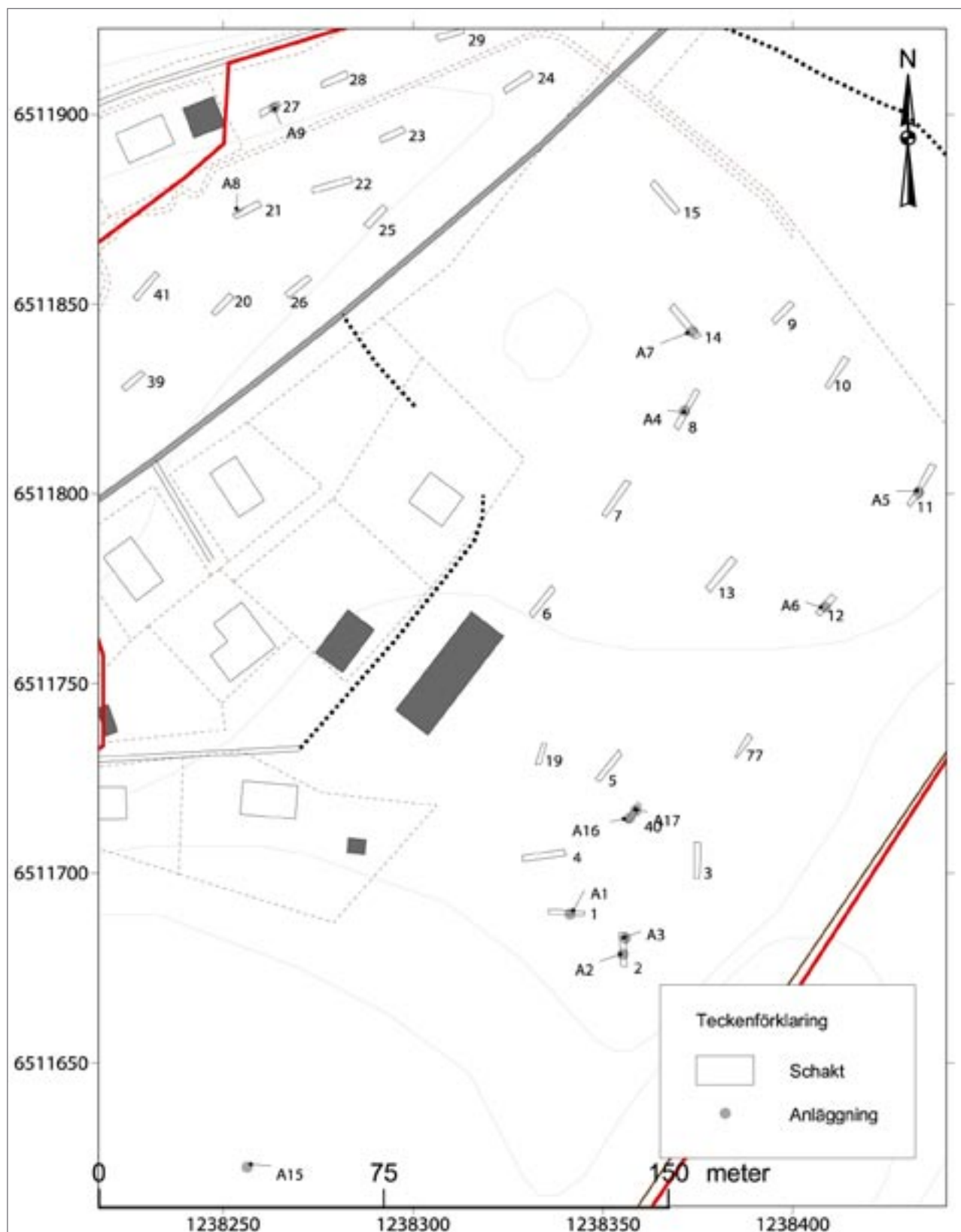
Figur 6. Mattias Öbrink mäter in schakt med GPS. Foto från norr: Per Falkenström.

Metodik

Inledningsvis inventerades området översiktligt. Stora ytor var mycket lågt belägna och inventeringen inriktades på nivåer belägna mer än 10 meter över havet. I öppen terräng grävdes sökschakt med maskin utrustad med planeringsskopa. Schakten var 5–15 meter långa och 1,50 meter breda (bilaga 1, tabell 1). Vidare grävdes enstaka provgropar i mer svårtillgänglig terräng, dels vid fotbollsplanen i utredningsområdets nordöstra del och dels i anslutning till boplatser (Tanum 1569) i den sydöstra delen. Schakt och relevanta terrängobjekt mättes in med GPS (figur 6).

Resultat

Under inventeringen observerades ett odlingsröse, A 15, vilket låg i utkanten av boplatser (Tanum 1570). Det är därför sannolikt att odling har förekommit på den i övrigt flacka boplatstyten. I området kring gårdstomten (Tanum 1568) iaktogs ingenting av ytterligare antikvariskt intresse.

Figur 7. Sydöstra delen av utredningsområdet med schakt och anläggningar markerade. Skala 1:1 500. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

I de provgropar som grävdes intill den registrerade boplatsen observerades enstaka fynd i form av bearbetad flinta (Tanum 1569). Flintavslag noterades även utefter en bäck som rann genom denna fornlämning.

I schakten fanns det gott om spår efter framför allt utdikning av det lågt belägna området. Bortsett från ett stort antal diken påträffades ett flertal eldplatser, det vill säga lämningar med spår efter att man har eldat i åkern. Dessa benämndes A1–7 samt A16–17 och låg ovanpå diken (bilaga 1, tabell 2). Såväl diken som eldplatserna bedömdes ha tillkommit under senare tid och var sannolikt inte äldre än 50 år gamla (figur 7 och 9).

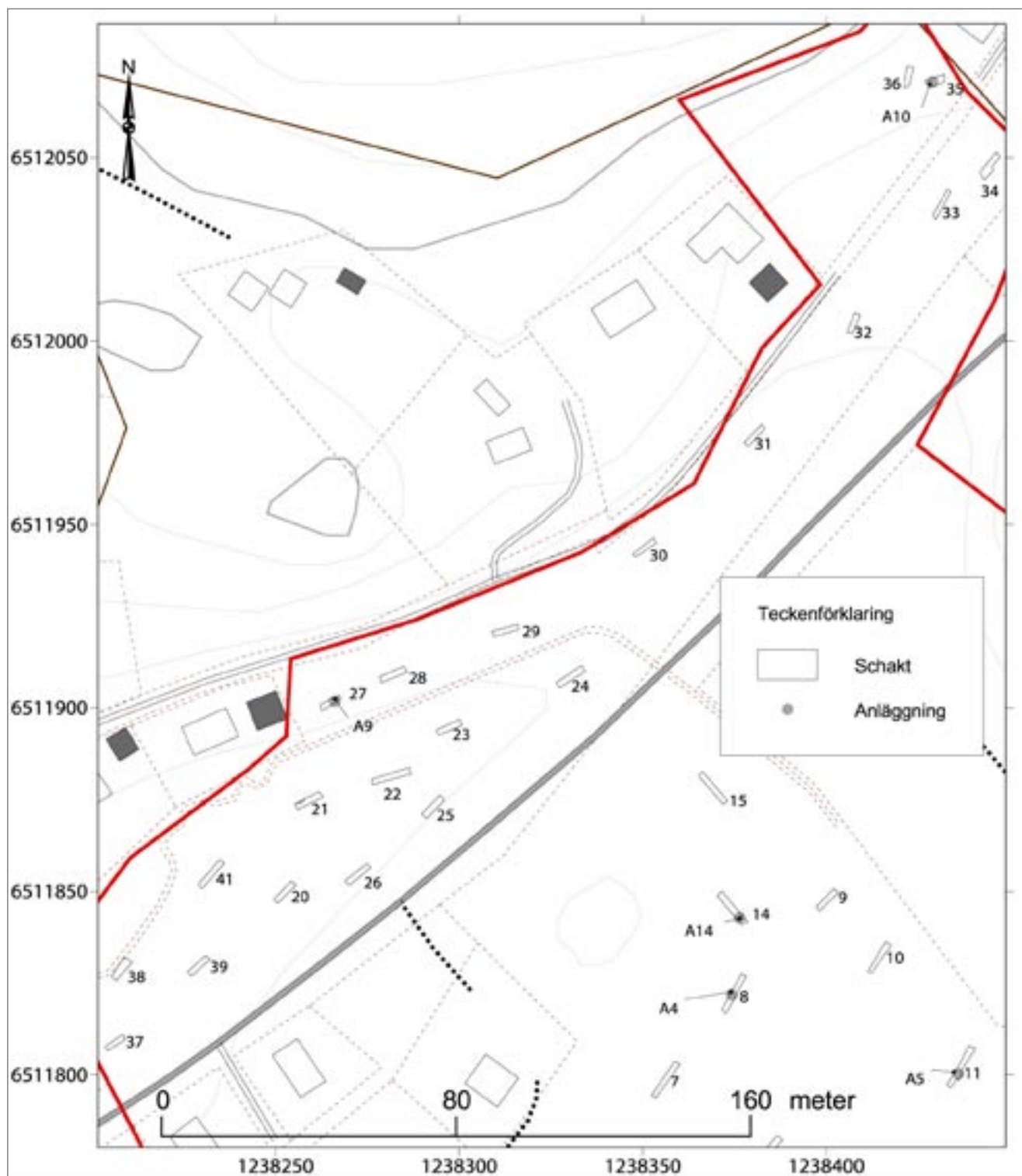
I den södra delen av utredningsområdet påträffades en skärva yngre rödgods samt tre bitar bearbetad flinta. De kan sannolikt sättas i samband med den närliggande gårdstomten (Tanum 1568) samt boplatsen (Tanum 1569) söder om de fyndförande schakten. I det högst belägna området i nordväst fanns det registrerade gravar i form av rösen samt en rest sten (Tanum 758:1-4). Fornlämningarna var delvis skadade då stenar hade tagits från dessa vid byggandet av gärdesgårdar (figur 5).

I utredningsområdet nordvästra del grävdes sökschakt utanför gravarna. I ett av schakten noterades en stenpackning, A10, som awek från den naturliga moränen. Stenpackningen undersöktes ej och avgränsades inte i detta skede. Längre åt sydöst noterades ännu ett område med stenar (figur 8).

I detta område var marken något omrörd och det är oklart huruvida stenarna hänger samman med de registrerade gravarna eller om de är delar av den naturliga moränen.

Figur 8. Stenigt område i anslutning till gravar. Foto från väster: Per Falkenström.

Figur 9. Nordvästra delen av utredningsområdet med schakt och anläggningar markerade. Skala 1:1 600. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

Resultat gentemot undersökningsplanen

Under utredningen framkom inga nya områden med fornlämningar. Däremot påträffades lämningar i anslutning till redan registrerade objekt. I den sydöstra delen av utredningsområdet bekräftade fynd av flinta att den sedan tidigare kända fornlämningen Tanum 1569 är en boplats. Genom fynd av stenföremål i närheten kan boplatsen sannolikt dateras till slutet av neolitisk tid. Intill iaktogs även ett odlingsröse. Bortsett från enstaka lösfynd framkom inga lämningar som kunde knytas till gårdstomten (Tanum 1568). Även om det fanns tecken på bland annat utdikning i lägre liggande partier hade dessa lämningar uppenbarligen tillkommit i modern tid.

De schakt som grävdes i området med registrerade gravar (Tanum 758:1-4) visade att det troligen finns ett samband mellan stenpackningen och de intilliggande gravarna. Längre österut var området omrört. Den steniga marken kan dölja ytterligare gravar även om de grävda schakten inte kunde bekräfta detta.

Materiallets potential

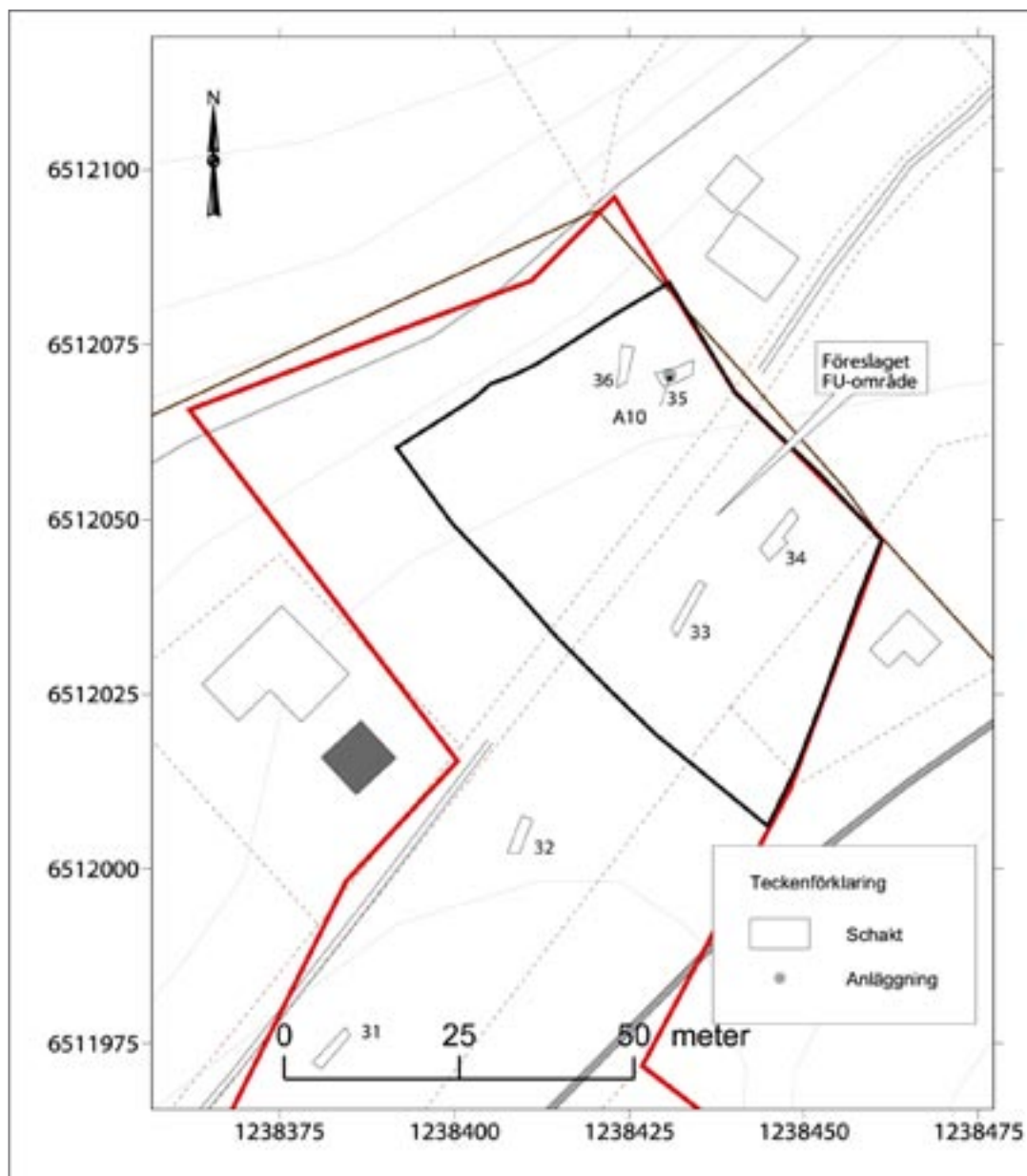
Mot bakgrund av de fynd av flinta som har hittats i anslutning till boplatsen (Tanum 1569) verkar det finnas ett rikt fyndmaterial inom denna fornlämning. Förekomsten av ett odlingsröse tyder på att odling kan ha påverkat eventuella lämningar som inte syns ovan mark.

De registrerade gravarna (Tanum 758) är fortsättningsvis intressanta ur antikvarisk synpunkt. De uppvisar en viss variation till såväl form som storlek. Den stenpackning som påträffades vid utredningen antyder att det inom området kan finnas fler gravar som inte är synliga ovan mark. En eventuell förundersökning skulle kunna klargöra ifall lämningarna omfattar ytterligare gravar och vilket skick dessa är i.

Slutsatser samt åtgärdsförslag

Stenpackningen i utredningsområdets nordvästra del kan tillskrivas redan registrerade fornlämningar (Tanum 758). Om det blir aktuellt med fortsatt exploatering i anslutning till dessa anser Bohusläns museum att Tanum 758 skall förundersökas (figur 10).

Beträffande fynd och övriga lämningar i sökschakten kan de inte knytas till någon ny fornlämning. Däremot kvarstår skyddet för boplatsen (Tanum 1569), och eventuellt delar av bytomten (Tanum 1568) i utredningsområdets södra del.

Figur 10. Nordvästra delen av utredningsområdet med föreslaget förundersökningsområde markerat. Skala 1:1 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

Referenser

Tanums kulturnämnd 1984. *Tanum. Kulturminnesvårdsprogram för Tanums kommun*. Tanums kulturnämnds skriftserie nr 4. Tanumshede.

Otryckta källor

Ekonomiska kartan 1939. 75 Fjällbacka NV.

FMIS, Digitala Fornminnestregistret, Riksantikvarieämbetet, Stockholm.

Tekniska och administrativa uppgifter

Lst dnr:	431-17688-2006
BM dnr:	NOK 586-2006
BM pnr:	A 203
Fornlämningsnr:	758:1-4, 1568, 1569, 1570
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Tanum
Socken:	Tanum
Fastighet:	Tanum-Kämperöd 1:3, Kämpersvik 1:2
Ek. karta:	9027, 9028
Läge:	X 6511614-6512089 Y 1238151-1238527 Z 5-15
Koordinatsystem:	RT 90 2,5 gon väst
Höjdsystem:	RH 70
Uppdragsgivare:	Kämpersviks hamn AB
Ansvarig institution:	Bohusläns museum
Projektledare:	Per Falkenström
Fältpersonal:	Per Falkenström, Mattias Öbrink
Fältarbetstid:	2006-06-28-2006-06-29
Arkeologtimmar:	32
Undersökt yta:	117 000 m ²
Arkiv:	Bohusläns museums arkiv
Fynd:	Inga fynd omhändertogs

Figurförteckning

Figur 1. Utsnitt ur GSD-Röda kartan/Fastighetskartan med platsen för undersökningen markerad. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

Figur 2. Utsnitt ur GSD-Fastighets kartan, blad 9027, med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:20 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

Figur 3. Översikt över utredningsområdet med registrerade fornlämningar markerade. skala 1:10 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

Figur 4. Östra delen av utredningsområdet som omfattar delar av bytomten (Tanum 1568) och boplatsen (Tanum 1570). Foto från nordväst: Per Falkenström.

Figur 5. Norra delen av utredningsområdet med registrerade gravar (Tanum 758:1-4). Foto från nordöst: Per Falkenström.

Figur 6. Mattias Öbrink mäter in schakt med GPS. Foto från norr: Per Falkenström.

Figur 7. Sydöstra delen av utredningsområdet med schakt och anläggningar markerade. Skala 1:1 500. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

Figur 8. Stenigt område i anslutning till gravar. Foto från väster: Per Falkenström.

Figur 9. Nordvästra delen av utredningsområdet med schakt och anläggningar markerade. Skala 1:1 600. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

Figur 10. Nordvästra delen av utredningsområdet med föreslaget förundersökningsområde markerat. Skala 1:1 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2007-02-15. Dnr 601-2007/363.

Bilagor

Bilaga 1. Tabell 1. Schaktbeskrivning

Tabell 2. Anläggningar

BILAGA 1

Tabell 1. Schaktbeskrivning

Schaktnr	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Lagerbeskrivn	Fynd	Kommentar
1	14	1,5	0,3 - 0,35	Matjord 0,25 - 0,3 m tjock. Därunder gråbrun sand med humösa sandfläckar.	Tegel, bränd lera i N delen	A1, dike i schaktet
2	11	1,5	0,35	Matjord 0,25 - 0,3 m tjock. Därunder gråbrun sand med humösa sandfläckar.	-	A2, A3
3	12	1,5	0,3 - 0,5	Matjord 0,25 - 0,5 m tjock. Därunder gråbrun sand med humösa sandfläckar.	1 slagen flinta	Dike i schaktet
4	14	1,5	0,3 - 0,35	Matjord 0,2 - 0,3 m tjock. Därunder gråbrun sand med humösa sandfläckar.	-	Diken i schaktet
5	12	1,5	0,3 - 0,5	Matjord 0,25 - 0,5 m tjock. Därunder gråbrun sand i N del vart sand.	-	-
6	13	1,5	0,35 - 0,6	Matjord 0,3 - 0,6 m tjock. Därunder grå sand med brunvarta fläckar.	-	Sanden under matjorden fuktig i N del.
7	14	1,5	0,35	Matjord 0,25 - 0,3 m tjock. Därunder grå sand, fläckvi lera.	1 fragment yngre rödgdod	Dike i schaktet
8	14	1,5	0,4	Matjord 0,3 - 0,35 m tjock. Därunder grå lerig sand.	-	A4, dike i schaktet
9	9	1,5	0,5	Matjord 0,4 - 0,5 m tjock. Därunder grågul lera.	-	Dike i schaktet
10	12	1,5	0,3 - 0,5	Matjord 0,2 - 0,45 m tjock. Därunder i N del grå sand, i del grå lera.	-	Dike i schaktet. Krossade tegelpannor
11	16	1,5	0,3 - 0,35	Matjord 0,2 - 0,3 m tjock. Därunder grå sand.	-	A5, dike i schaktet. sanden under matjorden fuktig
12	8	1,5	0,6 - 0,7	Matjord 0,5 - 0,7 m tjock. Därunder gulgrå sand, i N del lerig sand.	-	A6, sanden under matjorden fuktig
13	14	1,5	0,35 - 0,5	Matjord 0,3 - 0,45 m tjock. Därunder gulgrå sand, i N del lerig sand.	-	Sanden under matjorden fuktig
14	14	1,5	0,4 - 0,45	Matjord 0,3 - 0,4 m tjock. Därunder brungrå sand.	-	A7, diken i schaktet
15	13	1,5	0,35 - 0,45	Matjord 0,25 - 0,35 m tjock. Därunder brungrå sand.	-	-
16	9	1,5	0,6	Matjord 0,5 - 0,6 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	-
17	8	1,5	0,5 - 0,55	Matjord 0,4 - 0,5 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	-
18	9	1,5	0,4 - 0,5	Matjord 0,3 - 0,45 m tjock. Därunder gråbrun sand.	-	Dike i schaktet
19	12	1,5	0,35 - 0,6	Matjord 0,3 - 0,6 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	Dike i schaktet
20	9	1,5	0,5	Matjord 0,4 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	-
21	9	1,5	0,4 - 0,55	Matjord 0,3 - 0,5 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	A8
22	14	1,5	0,35 - 0,4	Matjord 0,25 - 0,35 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	Dike i schaktet
23	8	1,5	0,5	Matjord 0,3 - 0,5 m tjock. Därunder brungrå sand.	-	Sanden under matjorden fuktig

24	11	1,5	0,6	Matjord 0,4 - 0,6 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	-
25	9	1,5	0,35	Matjord 0,25 - 0,3 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	Dike i schaktet
26	10	1,5	0,4	Matjord 0,3 - 0,4 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	-
27	8	1,5	0,35	Matjord 0,2 - 0,3 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	A9
28	10	1,5	0,35	Matjord 0,25 - 0,3 m tjock. Därunder gulgrå till brungrå sand.	-	-
29	9	1,5	0,3	Matjord 0,15 - 0,25 m tjock. Därunder gulgrå till brungrå sand.	-	-
30	9	1,5	0,5	Matjord 0,4 m tjock. Därunder gulgrå till brungrå sand.	-	-
31	9	1,5	0,5	Matjord 0,3 - 0,4 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	-
32	7	1,5	0,5	Matjord 0,2 - 0,4 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	-
33	11	1,5	0,3	Matjord 0,15 - 0,2 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	-
34	9	1,5 (i V 2 m)	0,3 – 1	Matjord 0,1 – 1 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	Grävd i slänt, matjorden tjockast i mitten av schaktet
35	6	1,5	0,35	Matjord 0,2 - 0,3 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	Sanden under matjorden fuktig
36	8	1,5	0,2	Matjord 0,1 - 0,15 m tjock. Därunder morän.	-	-
37	7	1,5	0,35	Matjord 0,2 - 0,3 m tjock. Därunder morän.	-	-
38	6	1,5	0,25	Matjord 0,1 - 0,2 m tjock. Därunder morän.	-	A10
39	9	1,5	0,4	Matjord 0,3 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	Utdikning
40	8	1,5	0,4	Matjord 0,3 m tjock. Därunder gulgrå sand.	-	A16, A17
41	7	1,5	0,4	Matjord 0,3 m tjock. Därunder gulgrå sand, i N del inlag av sten.	1 flintavslag.	Dike i schaktet

Tabell 2. Anläggningar

Anläggningnr	Typ	Form (i plan)	Djup (m)	Fyllning	Fynd	Kommentar
A1	Mörkfärgning	Rund 0,3 m \varnothing	Ej undersökt	Mörkbrun sand.	-	-
A2	Grop	Oval 0,7x0,6 m	0,1	Brunvart humös sand.	-	-
A3	Mörkfärgning	Oval 1x1,5 m	Ej undersökt	Brunvart humös sand med grågula sandfläckar.	-	Oåker anläggning
A4	Grop	Rund 0,4 m \varnothing	0,08	Gråbrun siltig sand.	-	-
A5	Hård	Oval 0,9x0,85 m	Ej undersökt	Svart sand med rikligt med kol och skörbränd sten.	-	-
A6	Mörkfärgning	Oval 1,5x1,2 m	Ej undersökt	Mörk brungrå sand. stenar i fyllningen.	-	Oåker anläggning
A7	Grop, ev. stolphål	Rund 0,3 m \varnothing	0,12	Brungrå något humös sand.	-	-
A8	Mörkfärgning	Avlång 2,8x0,7 m	Ej undersökt	Mörkbrun något humös sand.	-	Fortätter utanför schaktet
A9	Grop	Oval 0,4x0,35 m	0,14	Mörkbrun humös sand	-	-
A10	Stenpackning		Ej undersökt		-	Fortätter åt N och NV utanför schaktet
A11	Rest sten		Ej undersökt		-	Tanum 758:1
A12	Stensättning	Rund	Ej undersökt		-	Tanum 758:4
A13	Stensättning	Rund	Ej undersökt		-	Tanum 758:2
A14	Stensättning	Rund	Ej undersökt		-	Tanum 758:3
A15	Stensamling		Ej undersökt		-	Ev. röjningsröse
A16	Hård	Rektangulär 1 m	Ej undersökt		-	
A17	Stolphål	Rund 0,2 m \varnothing		Humös sand.	-	
A18	Röjningsröse		Ej undersökt		-	